

Van vergeet-me-nietjes tot nertsen

Online zoeken naar Nederlandse biodiversiteit

Afgelopen zomer is ATHENA gepresenteerd, een portal met een enorme hoeveelheid online informatie over biodiversiteit in Nederland door de eeuwen heen. *Erica Renckens*

Het gaat niet goed met de Nederlandse biodiversiteit, horen we regelmatig in het nieuws. Hoe komt dat? En hoe is hier in het verleden mee omgegaan? Om dergelijke vragen te kunnen adresseren, is in ATHENA informatie bij elkaar gebracht en gestandaardiseerd. Deze portal met historische bronnen, archeologisch materiaal en ecologische databestanden (zoals tellingen) maakt interdisciplinair onderzoek naar biodiversiteit mogelijk.

Toegang tot acht databases

“Dit is een gezamenlijk project van historici, archeologen en biologen”, vertelt projectleider Thomas van Goethem (Universiteit Utrecht). Van Goethem werkt samen met onderzoekers van de Radboud Universiteit en Wageningen Universiteit aan de portal. Via ATHENA krijgen natuurliefhebbers en onderzoekers toegang tot acht verschillende databases, waaronder BoneInfo (een database met archeozoologisch en fysisch antropologische informatie), het NLBIF (Netherlands Biodiversity Information Facility) en het Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis (RKD).

Doorontwikkeling

Sinds de lancering zijn de gebruikers positief. “Opvallend veel mensen willen nieuwe bronnen en gegevens aandragen. Daar staan we erg voor open.” Ook op andere vlakken zal ATHENA nog doorontwikkeld worden. “We willen ervoor zorgen dat de portal optimaal functioneert, bijvoorbeeld door collecties beter doorzoekbaar te maken. Daarbij willen we gebruikmaken van tools die zijn ontwikkeld binnen CLARIAH, maar ook van *crowdsourcing*, bijvoorbeeld voor het annoteren van schilderijen.”

In ATHENA staan veel afbeeldingen, zoals deze pelikaan en ander gevogelte bij een waterbassin, bekend als ‘Het drijvend veertje’, Melchior d’Hondecoeter, ca. 1680
Credits: Rijksmuseum

CLARIAH, de digitale infrastructuur voor de geesteswetenschappen, heeft de ontwikkeling van ATHENA sinds 2015 gefinancierd. “We proberen de drie pilaren van CLARIAH - taal- kunde, mediastudies en gestructureerde data - te overbruggen. Daarvoor overlegden we met onderzoekers uit die vakgebieden om te kijken of we onderdelen van hun werk konden gebruiken. Ook maken we gebruik van de database-infrastructuur die binnen CLARIAH is ontwikkeld.” Verschillende wetenschappers

maken bij hun onderzoek al gebruik van de nieuwe portal. Zo is de thesaurus al gebruikt in het CLARIAH-project SERPENS, waarin deze werd gekoppeld aan krantenarchief Delpher om de geschiedenis van ongedierte-overlast te bestuderen. Van Goethem: “Samen met Jan Luiten van Zanden gebruik ik ATHENA voor een onderzoek naar de ontwikkeling van de Nederlandse biodiversiteit in de laatste honderd jaar.”

athena-research.org

Welkom voor KNAW Humanities Cluster

Het KNAW Humanities Cluster (HuC) is een nieuwe stakeholder van dit blad. Het HuC bestaat sinds 1 oktober 2016 uit drie instellingen: het Huygens ING, het Meertens Instituut en het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG). Alle drie zijn onderzoeksinstituten, waarbij het IISG sociale en economische geschiedenis onderzoekt op wereld-

schaal, het Huygens ING zich concentreert op Nederlandse geschiedenis, wetenschapsgeschiedenis en letterkunde en het Meertens Instituut zich bezighoudt met de Nederlandse taal en cultuur. Alle drie werken ze met data en ontwikkelen ze tools en websites. Samen hebben ze een infrastructurele taak, willen ze interdisciplinair onderzoek mogelijk maken, datasets aan elkaar koppelen en discipline-onafhankelijke standaarden ontwikkelen. Het HuC ziet in E-data een professioneel kanaal om over samenwerkingen, resultaten en projecten te berichten. (HB)

huc.knaw.nl

Nieuwe open standaard voor kwalitatieve data

Er is een nieuwe open standaard voor kwalitatieve data: de REFI-QDA-standaard. Deze standaard maakt interoperabiliteit mogelijk tussen programma's voor kwalitatieve data analyse. Het stelt gebruikers in staat om gegevens tussen programma's uit te wisselen en duurzaam te archiveren. Al bestaande programma's voor de analyse van kwalitatieve data, zoals ATLAS.ti, MAXQDA en NVivo, gebruiken eigen bestandsformaten, wat het uitwisselen van bestanden tussen verschillende

programma's moeilijk maakt. Het uitvoer-bestandsformaat van REFI-QDA is .qdp.

DANS beschouwt dit als een voorkeursbestandsformaat voor langetermijn toegang tot in QDAS gecreëerde projecten en codeboeken. Het is een open standaard en elk programma kan het implementeren, waardoor het aantal softwareprogramma's dat met elkaar kan 'praten' toeneemt. (RvH)

qdasoftware.org

KORT

OpenSoNaR: luisteren naar spraak

Afgelopen voorjaar heeft het Instituut voor de Nederlandse Taal een nieuwe webversie van OpenSoNaR gelanceerd. Deze applicatie geeft niet alleen toegang tot de 500 miljoen geschreven woorden Nederlands uit het SoNaR-corpus, maar nu ook tot de 900 uur spraak uit het Corpus Gesproken Nederlands (CGN). De geluidsfragmenten zijn online te beluisteren. Gebruikers kunnen de data doorzoeken op woordniveau of met een complexere zoekopdracht, zoals annotaties. OpenSoNaR is gratis toegankelijk met een gebruikersaccount van een universiteit of met een CLARIN-account. (ER)
openonar.clarin.inl.nl

CLARIAH gaat Europees

De CLARIAH-beweging breidt zich steeds verder uit over Europa. Afgelopen juni vond in het Belgische Gent de eerste Benelux-bijeenkomst plaats, waarbij naast Nederlandse ook Belgische en Luxemburgse onderzoekers en ontwikkelaars hun kennis en ideeën samenbrachten voor de ontwikkeling van een digitale onderzoeksinfrastructuur voor de geesteswetenschappen. Daarnaast zullen in Duitsland de komende twee jaar de nationale projecten CLARIN-D en DARIAH-DE met steun van de Duitse overheid samengaan in het project CLARIAH-DE. (ER)
clariah.nl/over/internationaal

Nieuwe online cursus Delivering RDM Services

In september ging de cursus *Delivering Research Data Management Services* van start, georganiseerd door het Digital Curation Centre (DCC) en Research Data Netherlands (RDNL). De cursus, in de vorm van een Massive Open Online Course (MOOC), richt zich op personen die onderzoekers ondersteunen bij het beheren en delen van hun onderzoeksgegevens. De cursus behandelt verscheidene diensten ter ondersteuning van wetenschappelijk onderzoek. De cursus wordt aangeboden via het platform FutureLearn en is tot 21 oktober vrij toegankelijk. In 2020 volgt waarschijnlijk een tweede ronde. (FvG)
futurelearn.com/courses/delivering-research-data-management-services

Nieuwe call voor digitale infrastructuren

In de nieuwe call Digitale Infrastructuur kunnen onderzoekers uit de sociale en geesteswetenschappen financiering aanvragen voor zowel de versterking en opschaling van bestaande digitale infrastructuur als voor het opzetten van nieuwe initiatieven op dit gebied. De call is uitgezet door het Platform Digitale Infrastructuur Social Sciences & Humanities (PDI-SSH). Dit platform is onlangs opgericht door het SSH-Beraad, CLARIAH en ODISSEI om een deel van het sectorplan van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap voor de sociale en geesteswetenschappen strategisch vorm te geven. Voorstellen kunnen tot uiterlijk 31 oktober 2019 worden ingediend. (ER)

pdi-ssh.nl